

THE LIGHT OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series III Lecture #6

אחריות

HOW TO TAKE RESPONSIBILITY

אבות א:יד	אם אין אני לי מי לי	א
קדושין מ:	חצי העולם	ח
ויקרא ר' לד:ח	ראובן	ר
אבות ב:טז	י'אוש	י
אבות ב:ה	ובמקום שאין אנשים	ו
ויקרא יט:יז	תוכחה	ת

א אם אין אני לי מי לי אבות א:יד (1)

אם לא אוכיח עצמי שאזרוז עצמי במצוה מי לי להוכיח ולזרזני כי זרוז אחרים טוב הוא לפי שעה אבל כשיעורר האדם את עצמו בכל יום ויום יוסף לחשוב מחשבות לעשות מלאכת ד' ואין שכחה לפניו כאשר לבו חפץ והוא דרך ישר לפני איש. פירוש רבינו יונה לאבות א:יד

(2) אמרה . . . אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר: הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר: (ישעיהו נד) כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה. אמר: שמים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר: (ישעיהו נא) כי שמים כעשן נמלחו והארץ ככגד תבלה. אמר: חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר: (ישעיהו כד) וחפרה הלבנה ובושה החמה. אמר: כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר: (ישעיהו לד) ונמקו כל צבא השמים. אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה: ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. עבודה זרה יז.

(3) לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא . . . לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם. מסכת סנהדרין דף לז.

ח חצי העולם קדושין מ:

ת"ר: לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת – אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר: (קהלת ט) וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה. ר' אלעזר בר' שמעון אומר: לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר: וחוטא אחד כו', בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה. מסכת קידושין דף מ:

ר ראובן ויקרא ר' לד:ח

(1) אמר ר' יצחק למדתך תורה דרך ארץ שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח שאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (בראשית לז) וישמע ראובן ויצילהו מידם היה טוענו ומוליכו אצל אביו ואלו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו ויצבט לה קלי עגלים פטומים היה מאכילה. ר' כהן ורבי יהושע ברבי סימון בשם ר' לוי אמרו לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם כהוא דכתיב (מלאכי ג) אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב וגו'. ויקרא רבה פרשה לד:ח

(2) א"ר חמא בר' חנינא: כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו, מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו. רבי אלעזר אומר: אף מורידין אותו מגדולתו, דכתיב: (בראשית לח) ויהי בעת ההיא וירד יהודה. רבי שמואל בר נחמני אומר: אף קובר אשתו ובניו, דכתיב: (בראשית לח) ותמת בת שוע אשת יהודה וגו', וכתוב: וימת ער ואונן. מסכת סוטה דף יג:

י יאוש אבות ב:טז

(1) רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק: הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה. מסכת אבות פרק ב משנה טו-טז

(2) אמר רבי שמעון בן לקיש במגילת חסידים מצאו כתוב יום תעזבני ימים אעזבך לשנים שיצאו אחד מטבריא ואחד מציפורין ופגעו זה בזה בחדא משכנא לא הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך זה מיל וזה מיל נמצאו רחוקין זה מזה שני מילין ואשה שהיתה יושבת וממתנת לאיש כל זמן שהיתה בדעתו להינשא לה היתה יושבת וממתנת לו כיון שהפליג דעתו ממנה היא היתה הולכ' ונישא' לאח'. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט ה"ה

(3) תני רבי שמעון בן יוחי אומר אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם מה טעמא הפרו תורתך עת לעשות לד'. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט ה"ה

ו ובמקום שאין אנשים אבות ב:ה

(1) ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש. אבות ב:ה

(2) תניא, הלל הזקן אומר: בשעת המכניסין פזר, בשעת המפזרים כנס. ואם ראית דור שהתורה חביבה עליו פזר, שנאמר (משלי י"א) יש מפזר ונוסף עוד, ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו – כנס, שנאמר עת לעשות לד' הפרו תורתך. מסכת ברכות סג.

בשעת המכניסים – שאין חכמי הדור מרביצים תורה לתלמידים פזר – אתה, לשנות לתלמידים. רש"י שם

ת תוכחה ויקרא יט:יז

(1) ואמר הוכח תוכיח את עמיתך – מצוה אחרת, ללמדו תוכחת מוסר, "ולא תשא עליו חטא" שיהיה עליך אשם כאשר יחטא ולא הוכחת אותו. ולזה יטה לשון אונקלוס שאמר, ולא תקבל על דיליה חובה, שלא תקבל אתה עונש בחטא שלו. רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק יז

(2) תניא הוכח תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מנין ת"ל הוכח תוכיח מ"מ, ומאן דלא מוכח מתפיס בהוא עון דאמר מר כל מי שאפשר לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כלו נתפס על כל העולם כלו, מדרש תנחומא פרשת משפטים סימן ז